Δημοσιογραφία και επανάσταση
Η αρθρογραφία των Karl Marx και Friedrich Engels στη *Νέα Εφημερίδα του Ρήνου* την περίοδο Φεβρουάριος 1848 – Ιούνιος 1849

Θανάσης Γκιούρας

Marx-Engels-Gesamtausgabe (MEGA). Πρώτη ενότητα, τόμ. 9: Karl Marx / Friedrich Engels: *Έργα, άρθρα, σχέδια*. Μάρτιος έως Ιούνιος 1849. Επιμέλεια François Melis, Regina Roth και Christine Weckwerth. Έκδοση του Διεθνούς Ιδρύματος Marx-Engels (IMES), Άμστερνταμ / Βερολίνο / Βοστόνη, De Gruyter Akademie Forschung 2025, 1414 σελ.

Ο 21ος αιώνας δεν υπολείπεται τους προηγουμένους δύο αιώνες στην ειδησεογραφία αναφορικά με κοινωνικές αναταραχές, πολιτικές ανατροπές, γενοκτονίες, πολέμους εμφύλιους και διακρατικούς (επίσης ‘πολέμους δι’ αντιπροσώπου’, κάτι πολύ βολικό – για τον αντιπροσωπευόμενο). Ο τρόπος με τον οποίο τα γεγονότα αυτά παρουσιάζονται, σχολιάζονται και αποτιμώνται, σηματοδοτεί την άρθρωση του ίδιου του δημόσιου χώρου, ως πεδίου συντακτικού των νεωτερικών, αστικών κοινωνιών. Η δυναμική αυτή συνοδεύει την αστική δημοσιότητα από τις απαρχές της, αν μη τι άλλο καθώς οι ειδήσεις για την επιτυχή ή όχι έκβαση μιας μάχης ή μιας ναυμαχίας μπορούσαν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο σχεδιασμό και την επιτέλεση εμπορικών και επιχειρηματικών συναλλαγών, και γενικότερα οικονομικών σχεδιασμών. Παράλληλα, με την ανάπτυξη των σύγχρονων κρατών, η είδηση μιας επανάστασης ή ενός πολέμου προκαλούσε πληθώρα αντιδράσεων στο (εισέτι ευάριθμο) αναγνωστικό κοινό, με τρόπο ο οποίος καταδείκνυε σχεδόν άμεσα τη στοιχειοθέτηση του δημόσιου χώρου και του κοινωνικού βίου. Είναι γνωστή η διαπίστωση του Immanuel Kant, ότι ο ανιδιοτελής ενθουσιασμός που επέδειξε το γερμανικό αναγνωστικό κοινό απέναντι στην Γαλλική Επανάσταση του 1789 αποτελούσε – σύμφωνα με την πεποίθηση και ερμηνεία του Kant – μια εμπράγματη απόδειξη για την ορθότητα της δεύτερης έναντι της μέχρι τότε ιστορίας.

Από την άλλη πλευρά, ο G. W. Fr. Hegel θα ήταν πολύ πιο αυστηρός στην αποτίμηση της αστικής δημοσιότητας, εντάσσοντάς την στο γενικότερο θεσμικό πλαίσιο της αστικής κοινωνίας και του κράτους της: «Το να ορίζεται η ελευθερία του Τύπου ως η ελευθερία του να λέει και να γράφει κανείς *ό,τι θέλει*», θα επισημάνει το 1821 στην παρ. 319 του εγχειριδίου του για το *Φυσικό δίκαιο και την πολιτική επιστήμη* «είναι παράλληλο με το να θεωρείται η ελευθερία ως ελευθερία του *να κάνει κανείς ό,τι θέλει*. – Τέτοιες δηλώσεις ανήκουν στην εισέτι άξεστη ωμότητα και επιφανειακότητα της παράστασης. Επιπλέον, πουθενά αλλού δεν επιμένει ο φορμαλισμός, σύμφωνα με τη φύση του πράγματος, τόσο έντονα και τόσο πεισματικά όσο σ' αυτή την υπόθεση. Διότι το αντικείμενο [εδώ] είναι η πιο επιπόλαιη, η πιο τυχαία και πιο ιδιαίτερη πλευρά της γνώμης, με άπειρη πολυσχιδία του περιεχομένου και των τρόπων· πέρα από την άμεση πρόκληση σε ληστεία, φόνο, εξέγερση κ.λπ. υπάρχει και η περίτεχνη διαμόρφωση της έκφρασης που εμφανίζεται δι' εαυτήν ως τελείως γενική και απροσδιόριστη, αλλά ταυτόχρονα εν μέρει κρύβει μια πολύ συγκεκριμένη σημασία και εν μέρει συνδυάζεται με συνέπειες, που δεν έχουν πραγματικά εκφραστεί, και περί των οποίων είναι απροσδιόριστο τόσο εάν ορθώς πηγάζουν από αυτήν όσο και εάν θα έπρεπε να περιέχονται σ' εκείνη την έκφραση». Η αναφορά του Hegel στην «άξεστη ωμότητα και επιφανειακότητα» θα μπορούσε εκ πρώτης όψεως να σηματοδοτεί μια αντίληψη δημοσιότητας πιο διεξοδική από εκείνη του Kant (ο οποίος ωστόσο, γνώριζε καλά τις στρεβλώσεις που υπήρχαν ή μπορούσαν να υπάρξουν στο αντίστοιχο πεδίο[1])· το βασικό κριτήριο εν προκειμένω, από την πλευρά του φιλοσοφικού λόγου, είναι ένα σύστημα διαμεσολάβησης της έλλογης γνώσης, κάτι το οποίο ο Hegel εντόπιζε στην κρατική διοίκηση. Εξάλλου, το 1831 ο ίδιος ο Hegel θα είχε την ευκαιρία να εισπράξει έναν σαφή περιορισμό του δικαιώματος δημοσίευσης των απόψεών του, όταν ο βασιλιάς της Πρωσίας αποφάσισε πως έπρεπε να σταματήσει η σειρά άρθρων του Hegel στην *Allgemeine preußische Staatszeitung* αναφορικά με την εκλογική μεταρρύθμιση στην Αγγλία.[2] Δεν γνωρίζουμε εάν ο βασιλιάς κατέταξε τον φιλόσοφο σε κάποια «άξεστη ωμότητα», αλλά σίγουρα 'ωμή' ήταν η δική του παρέμβαση.

Σε κάθε περίπτωση, τόσο το ζήτημα του συνδυασμού του ενθουσιασμού (γενικευτικά: της συναισθηματικής βάσης της δημοσιότητας) και της κριτικής αποτίμησης μέσα από τον δημόσιο (δημοσιογραφικό) λόγο, όσο και η

[1] Βλ. επ' αυτού Θ. Γκιούρας «Καθηγητές, παπατζήδες και ηγεμονίσκοι. Κριτική, εξουσία και κοινωνική μορφή στον Immanuel Kant». *Αρχείο, Θεματικό τεύχος 1*, 2026.

[2] Βλ. G. W. F. Hegel, «Για το αγγλικό Νομοσχέδιο της εκλογικής μεταρρύθμισης», *Ουτοπία*, τχ. 85, 2009, και Θ. Γκιούρας, «Μεταξύ πολιτικής φιλοσοφίας και πολιτικής επιστήμης. Ο Χέγκελ και η αγγλική εκλογική μεταρρύθμιση του 1831-32». *Ουτοπία*, τχ. 85, 2009.

εντελεχής ανάλυση των βαθμίδων της δημοσιότητας, και μάλιστα σε μια ιδιαίτερα κρίσιμη περίοδο, παρουσιάζονται με ιδιαίτερα πλούσιο τρόπο στη σειρά τόμων που σχολιάζεται στο παρόν δοκίμιο.

Όπως είναι γνωστό στους αναγνώστες και τις αναγνώστριες του *Αρχείου*,[3] η έκδοση *Απάντων* των Marx και Engels (MEGA) συνεχίζει το έργο της, δημοσιεύοντας με πρότυπη επιμέλεια γνωστά και άγνωστα κείμενα των δύο συγγραφέων. Από την πρώτη ενότητα, η οποία περιλαμβάνει τα δημοσιευμένα κείμενα (αρθρογραφία, φυλλάδια, συγγράμματα), οι τόμοι I/7, I/8 και I/9 περιλαμβάνουν τα άρθρα των Marx και Engels κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1848. Ενώ ο τόμος I/7 έχει δημοσιευθεί το 2016,[4] και ο τόμος I/8 το 2020,[5] ο τόμος I/9 δημοσιεύθηκε το 2025, περιέχοντας όλα τα κείμενα της επαναστατικής περιόδου από τον Φεβρουάριο του 1848 μέχρι τον Ιούνιο του 1849, θέτοντας πλέον στη διάθεση του κοινού την συνολική γραμματολογική παραγωγή των δύο συντακτών την αντίστοιχη περίοδο. Επιβάλλεται εδώ μια μικρή αναδρομή στις βασικές στιγμές αυτής της επανάστασης, ενός από τα σημαντικότερα γεγονότα του 19ου αιώνα.

Αν εστιάσει κανείς στις δύο χώρες που χωρίζονται από τον Ρήνο και σηματοδοτούν καθοριστικά την ευρωπαϊκή πολιτική μέχρι τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, θα διαπιστώσει ότι το πρώτο μισό του 19ου αιώνα αντιμετωπίζουν αμφότερες τα προβλήματα και τις προκλήσεις που έχει γεννήσει η δυναμική της Γαλλικής Επανάστασης, η μεν Γαλλία περνώντας μέσα από διαδοχικά κύματα επαναστατικών ανατροπών (αυτοκρατορία, παλινόρθωση, επανάσταση του 1830), ο μεν γερμανικός χώρος θρέφοντας την ελπίδα και την προσδοκία της εθνικής ενοποίησης με τη μορφή ενός κράτους, το οποίο θα έχει τα συνταγματικά πρόσημα που γέννησε η επανάσταση. Δίπλα και μέσα από αυτά τα εξ ορισμού σύνθετα εγχειρήματα και τις δυναμικές, αρθρώνονται πολιτικές εξουσίες, οι περισσότερες εκ των οποίων ανατρέχουν για τη νομιμοποίησή τους σε προνεωτερικές καταστάσεις και αντιλήψεις (όπως η Αυστρία, η Πρωσία, η Ισπανία και η Ρωσία, τα δε Βαλκάνια βρίσκονται υπό οθωμανική κυριαρχία), ενώ άλλοι κοινωνικοί σχηματισμοί επιδιώκουν και αυτοί την ανάδειξη και ανασυγκρότησή τους ως κρατικά οργανωμένων εθνών (Ιταλία, Ελλάδα). Ο εκ των πραγμάτων ασύγχρονος αυτός συνδυασμός

[3] Βλ. το σχολιασμό του τόμου I/4, στο πρώτο τεύχος του *Αρχείου* (2025).

[4] Marx-Engels-Gesamtausgabe (MEGA). Πρώτη ενότητα, τόμος 7: Karl Marx/ Friedrich Engels: *Έργα, άρθρα, σχέδια*. Φεβρουάριος έως Οκτώβριος 1848. Επιμέλεια Jürgen Herres και François Melis. Έκδοση του Διεθνούς Ιδρύματος Marx-Engels (IMES), Άμστερνταμ. Βερολίνο / Βοστόνη, De Gruyter Akademie Forschung 2016, 1774 σελ.

[5] Marx-Engels-Gesamtausgabe (MEGA). Πρώτη ενότητα, τόμος 8: Karl Marx/ Friedrich Engels: *Έργα, άρθρα, σχέδια*. Οκτώβριος 1848 έως Φεβρουάριος 1849. Επιμέλεια Jürgen Herres και François Melis. Έκδοση του Διεθνούς Ιδρύματος Marx-Engels (IMES), Άμστερνταμ. Βερολίνο / Βοστόνη, De Gruyter Akademie Forschung 2020, 1214 σελ.

παραγόντων, ο οποίος γίνεται εντονότερος αν συμπεριληφθεί στον χάρτη η Αγγλία – στην οποία ωστόσο δεν θα παρουσιαστούν αξιόλογες επαναστατικές κινήσεις – θα αποτελέσει τη βάση για την εκδίπλωση της επανάστασης, των αντιφάσεών της και του τελικού αποτελέσματός της, το οποίο θα σηματοδοτεί την ήττα της.

Ενώ στη Γερμανία η λεγόμενη περίοδος 'προ του Μαρτίου' 1848 (Vormärz) αναδεικνύει πληθώρα κοινωνικών και πολιτικών κινήσεων καθ' όλη τη δεκαετία του 1840, η βασική δυναμική της επανάστασης θα προέλθει (ξανά) από τη Γαλλία, με διαδηλώσεις στο Παρίσι στα τέλη του Φεβρουαρίου 1848· το ίδιο διάστημα θα συγκροτηθεί μια Εθνοσυνέλευση στο Μάνχαϊμ, από ριζοσπάστες φιλελεύθερους, με αιτήματα για σχηματισμό πολιτοφυλακής, ελευθερίας του Τύπου, ορκωτών δικαστηρίων και σύγκλησης ενός εθνικού κοινοβουλίου. Αντίστοιχα εγχειρήματα θα εξαπλωθούν στη νότια Γερμανία. Η δυναμική αυτή θα φτάσει μέχρι την πρωτεύουσα της αυστριακής αυτοκρατορίας, με αποτέλεσμα την 13η Μαρτίου την παραίτηση του καγκελάριου Metternich, το όνομα του οποίου είχε καταλήξει συνώνυμο με την αντεπαναστατική πολιτική της μεταναπολεόντειας περιόδου. Δύο μέρες πριν, ο Karl Marx, έχοντας εγκατασταθεί στο Παρίσι μετά τη δίωξή του από τις Βρυξέλες, εκλέγεται πρόεδρος της Κεντρικής Επιτροπής (Zentralbehörde) της Ένωσης Κομμουνιστών, η οποία συγκροτείται την ίδια περίοδο· μέλος της Κεντρικής Επιτροπής θα εκλεγεί και ο Friedrich Engels, ο οποίος διαμένει ακόμη στις Βρυξέλες. Παράλληλα με την παραίτηση του αυστριακού καγκελάριου ξεσπά επανάσταση στο Βερολίνο, όπου ο βασιλιάς της Πρωσίας Φρειδερίκος Γουλιέλμος Δ΄ υπόσχεται από την δεύτερη ημέρα των διαδηλώσεων τη θέσπιση Συντάγματος. Τον ίδιο μήνα ο βασιλιάς της Βαυαρίας Λουδοβίκος Α΄ παραιτείται από τον θρόνο υπέρ του γιου του. Την τελευταία εβδομάδα του ίδιου μήνα ο Marx επεξεργάζεται μαζί με τον Engels το πολιτικό πρόγραμμα της Ένωσης Κομμουνιστών, το οποίο θα λάβει τη μορφή των *Απαιτήσεων του Κομμουνιστικού Κόμματος*, και θα διανέμεται μαζί με το *Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος*. Την 29.3.1848 σχηματίζεται η κυβέρνηση Camphausen στην Πρωσία. Η ηπειρωτική Ευρώπη αρχίζει να περιδινείται στη δυναμική της επανάστασης.

Οφείλει να τονιστεί εδώ η σημασία αυτού του κειμένου, των *Απαιτήσεων*, καθώς συνδυάζει τόσο ερμηνευτικές ατραπούς για το αμέσως προηγούμενό του *Μανιφέστο*, όσο και οδόσημα για την ιστορική πορεία της μαρξικής σκέψης. Οι *Απαιτήσεις* αποτελούν συλλογικό έργο· συντάχθηκαν από τον Marx και τον Engels σε συνεργασία με τέσσερα άλλα μέλη της Ένωσης, την περίοδο 20-25.3.1848, και μοιράστηκαν με τη μορφή δισέλιδου φυλλαδίου αρχικά στο Παρίσι και ακολούθως στη Γερμανία (εδώ, μαζί με το *Μανιφέστο*). Στη διάρκεια της επανάστασης επανατυπώθηκαν τουλάχιστον τέσσερις φορές.
Έχοντας ως προμετωπίδα την επωδό του Μανιφέστου «Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε!», οι *Απαιτήσεις* χαρτογραφούσαν ουσιαστικά τους όρους εισόδου της Γερμανίας στη νεωτερική εποχή, ώστε αξίζει μια ενδεικτική

στάθμισή τους τόσο αναφορικά με κατοπινές παρόμοιες διατυπώσεις του Marx και του Engels, όσο και με την πραγματοποίηση των καταγεγραμμένων περιεχομένων από την πορεία της ίδιας της σύγχρονης ιστορίας:

Λιθογραφία της εποχής από τις συγκρούσεις μεταξύ επαναστατών και κυβερνητικών στρατευμάτων στην Αλεξάντερπλατς του Βερολίνου.

Το οδόφραγμα της οδού Σαιν-Μωρ-Ποπινκούρ στο Παρίσι, πριν από την επίθεση των στρατευμάτων του στρατηγού Lamoricière, την Κυριακή 25 Ιουνίου 1848 στις 7 το πρωί (Charles François Thibault).

Το οδόφραγμα της οδού Σαιν-Μωρ-Ποπινκούρ μετά την επίθεση των στρατευμάτων του στρατηγού Lamoricière (Charles François Thibault).

1. Όλη η Γερμανία ανακηρύσσεται μία ενιαία, αδιαίρετη δημοκρατική πολιτεία.

2. Κάθε Γερμανός ο οποίος είναι 21 ετών, έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι, υπό την προϋπόθεση ότι δεν του έχει επιβληθεί καμία ποινή για έγκλημα.

3. Οι λαϊκοί αντιπρόσωποι αποζημιώνονται, με τέτοιο τρόπο ώστε και ο εργάτης να μπορεί να συμμετέχει στο κοινοβούλιο του γερμανικού λαού.

4. Γενικός εξοπλισμός του λαού. Στο μέλλον οι στρατοί θα είναι συγχρόνως στρατοί εργατών, ούτως ώστε ο στρατός να μην καταναλώνει απλώς, όπως παλαιότερα, αλλά να παράγει περισσότερα από αυτά που απαιτούνται για τις δαπάνες συντήρησής του.

   Πέραν τούτου, αυτό είναι ένα μέσο οργάνωσης της εργασίας.

5. Η απονομή δικαιοσύνης παρέχεται δωρεάν.

6. Όλες οι φεουδαλικές επιβαρύνσεις, όλες οι εισφορές, οι αγγαρείες, η δεκάτη κ.λπ., οι οποίες βάραιναν έως τώρα τον αγροτικό πληθυσμό, καταργούνται χωρίς καμία αποζημίωση.

7. Τα ηγεμονικά και άλλα φεουδαλικά κτήματα, όλα τα ορυχεία, τα μεταλλεία κ.λπ. μετατρέπονται σε κρατική ιδιοκτησία. Στα κτήματα αυτά θα επιτελείται η αγροκαλλιέργεια σε μεγάλη έκταση και με τα σύγχρονα βοηθητικά μέσα της επιστήμης προς όφελος του συνόλου.

8. Οι υποθήκες στα αγροτικά κτήματα κηρύσσονται κρατική ιδιοκτησία. Οι τόκοι για τις υποθήκες αυτές καταβάλλονται από τους χωρικούς στο κράτος.

9. Στις περιοχές όπου είναι αναπτυγμένη η αγρομίσθωση, η γαιοπρόσοδος ή το αγρομίσθωμα καταβάλλονται ως φόρος στο κράτος.

   Όλα τα μέτρα που αναφέρονται στους αρ. 6, 7, 8 και 9 λαμβάνονται για να μειώσουν τα δημόσια και άλλα βάρη των χωρικών και των μικρών αγρομισθωτών, χωρίς να περιορίσουν τα αναγκαία μέσα για την κάλυψη των κρατικών δαπανών, και χωρίς να απειλήσουν την ίδια την παραγωγή.

   Ο καθεαυτόν γαιοκτήμονας, ο οποίος δεν είναι ούτε χωρικός ούτε αγρομισθωτής, δεν συμμετέχει διόλου στην παραγωγή. Η κατανάλωσή του αποτελεί συνεπώς απλή κατάχρηση.

10. Στη θέση όλων των ιδιωτικών τραπεζών ιδρύεται μία κρατική τράπεζα, το γραμμάτιο της οποίας διαθέτει νόμιμη κυκλοφορία.

    Το μέτρο αυτό καθιστά δυνατή τη ρύθμιση της πιστωτικής οργάνωσης προς το συμφέρον *όλου* του λαού και υπονομεύει έτσι την κυριαρχία

των μεγάλων χρηματιστών. Καθώς θέτει σταδιακά όλο και περισσότερο το χάρτινο χρήμα στη θέση του χρυσού και του αργύρου, καθιστά φθηνότερο το απαραίτητο εργαλείο της αστικής συναλλαγής, το γενικό μέσο ανταλλαγής, και επιτρέπει στο χρυσό και τον άργυρο να επιδράσουν στο εξωτερικό. Τέλος, το μέτρο αυτό είναι αναγκαίο για να συνδεθούν τα συμφέροντα των συντηρητικών αστών με την επανάσταση.

11. Όλα τα μεταφορικά μέσα: σιδηρόδρομοι, κανάλια, ατμόπλοια, οδοί, ταχυδρομεία κ.λπ. περιέρχονται στα χέρια του κράτους. Μετατρέπονται σε κρατική ιδιοκτησία και διατίθενται δωρεάν στις άπορες τάξεις.

12. Στη μισθοδοσία όλων των κρατικών υπαλλήλων δεν υπάρχει καμία άλλη διαφοροποίηση εκτός από εκείνη όπου όποιος *έχει* οικογένεια, άρα περισσότερες ανάγκες, λαμβάνει μεγαλύτερο μισθό από ό,τι οι υπόλοιποι.

13. Πλήρης χωρισμός της Εκκλησίας από το κράτος. Οι ιερείς όλων των ομολογιών μισθοδοτούνται απλώς και μόνο από τις εθελοντικές εισφορές της κοινότητας των πιστών τους.

14. Περιορισμός του κληρονομικού δικαίου.

15. Εισαγωγή ενισχυμένων προοδευτικών φόρων και κατάργηση των καταναλωτικών φόρων.

16. Ίδρυση εθνικών εργαστηρίων. Το κράτος εγγυάται σε όλους τους εργάτες τη διαβίωση και μεριμνά για τους ανίκανους προς εργασία.

17. Γενική, δωρεάν λαϊκή εκπαίδευση.

Είναι προς το συμφέρον του γερμανικού προλεταριάτου, της μικροαστικής και της αγροτικής τάξης, να εργαστούν με όλη την ενέργειά τους για την επιβολή των αναφερθέντων μέτρων. Διότι μόνο μέσα από την πραγματοποίησή τους μπορούν τα εκατομμύρια [ανθρώπων], τα οποία μέχρι τώρα στη Γερμανία υπόκειντο σε εκμετάλλευση από έναν μικρό αριθμό και τα οποία θα επιδιωχθεί να παραμείνουν υπό καθεστώς καταπίεσης, να κατακτήσουν το δικαίωμα τους και εκείνη τη δύναμη η οποία τους οφείλεται ως παραγωγούς όλου του πλούτου.

Η Επιτροπή:
Karl Marx, Karl Schapper, H. Bauer, F. Engels,
J. Moll, W. Wolff[6]

[6] MEGA I/7, σ. 25 κ.ε.· *Ανθολογία 1840*, σ. 503 κ.ε.

Οι πολιτικές απαιτήσεις με τις οποίες ξεκινά ο κατάλογος επρόκειτο να πραγματοποιηθούν στην μεν Γερμανία με κάποια πληρότητα μόλις στη διάρκεια του 20ού αιώνα, ενώ αντίστοιχες επαναστατικές και πολεμικές διεργασίες θα συνόδευαν την εφαρμογή τους σε άλλα κράτη. Αναφορικά με τα οικονομικά αιτήματα (με την ευρύτερη έννοια του όρου), ενδεικτική για την προσγειωμένη αντίληψη των *Απαιτήσεων* είναι η διατήρηση και ανασυγκρότηση θεσμών όπως η Κεντρική Τράπεζα και η προοδευτική φορολογία, καθώς και η υπαγωγή της εδαφικής εκμετάλλευσης στο κράτος (ως φορέα της επαναστατικής εξουσίας: παρόλο που ο όρος δεν υπάρχει στις *Απαιτήσεις*, μπορεί με σχετική ασφάλεια να υποτεθεί ότι τα μέτρα αυτά πλαισιώνουν και εκφράζουν τη δικτατορία του προλεταριάτου – μια υπόθεση όχι άνευ εντάσεων, εάν οι οικονομικές απαιτήσεις συνδυαστούν με τις πολιτικές). Οι *Απαιτήσεις*, αυτό μπορεί να διατυπωθεί αποφαντικά, αποτελούν μορφή ιστορικού αναστοχασμού για το παρόν, μέσα από διαμεσολαβημένες προτάσεις μετασχηματισμού του. Αποτελεί όχι απλά ιστορικό ενδιαφέρον, αλλά παροντική πρόκληση, η σύνταξη αντίστοιχων *Απαιτήσεων* για τον 21ο αιώνα.

Τον Απρίλιο οι Marx και Engels καταφθάνουν από το Παρίσι στην Κολωνία όπου και ξεκινούν αμέσως διαδικασίες για την ίδρυση μιας ριζοσπαστικής εφημερίδας. Η όξυνση των πολιτικών αντιπαραθέσεων τις επόμενες εβδομάδες θα ωθήσει τους δύο συνεργάτες να ξεκινήσουν με την κυκλοφορία της σχεδιαζόμενης εφημερίδας από την 1η Ιουνίου. Σε όλη τη διάρκεια του μήνα οι *Απαιτήσεις του Κομμουνιστικού Κόμματος* θα ανατυπωθούν και θα διανεμηθούν σε διάφορες γερμανικές πόλεις. Στα τέλη Μαΐου ο Marx και ο Engels προτείνουν στην Ένωση των Κομμουνιστών να συμπαραταχθεί με το δημοκρατικό κίνημα σε όσες πόλεις και τοποθεσίες έχει αναπτυχθεί αυτό. Στο σκοπό αυτόν προτίθενται να προσανατολίσουν και τη νέα εφημερίδα, η οποία θα αποκτήσει τον υπότιτλο *Όργανο της δημοκρατίας*. Το απόγευμα της 31.5.1848, με ημερομηνία 1.6.1848, κυκλοφορεί το πρώτο φύλλο της *Νέας Εφημερίδας του Ρήνου*. Ήδη την δεύτερη ημέρα κυκλοφορίας, ο Marx θα λάβει ως αφορμή τη δημοσίευση ενός (διεξοδικά επιμελημένου από τον ίδιο) άρθρου του Heinrich Bürgers, με τον τίτλο *Το δημοκρατικό κόμμα*, για να τονίσει: «Δεν θα επιδιώξουμε να χρυσώσουμε με απατηλές ψευδαισθήσεις τις ήττες που έχουμε υποστεί. (MEGA I/7, σ. 795). Ο συνδυασμός απόρριψης των «απατηλών ψευδαισθήσεων» αφενός και της ανάδειξης ανατρεπτικών δυνατοτήτων αφετέρου, θα συνοδεύσει την αρθρογραφία του Marx καθ' όλη τη διάρκεια της δραστηριότητάς του ως αρχισυντάκτη. Την 29.6.1848, σχολιάζοντας αυτό που ονομάζει *Η επανάσταση του Ιουνίου*, θα επισημάνει:

> Η καλύτερη κρατική μορφή είναι εκείνη στην οποία οι κοινωνικές αντιθέσεις δεν θολώνονται, δεν δεσμεύονται βίαια, δηλαδή μόνο τεχνητά και μόνο φαινομενικά. Η καλύτερη κρατική μορφή είναι εκείνη στην οποία οι κοινωνικές αντιθέσεις εμπλέκονται σε ελεύθερο αγώνα και συνεπώς καταλήγουν σε λύση. (MEGA I/7, σ. 211)

Ο Marx οριοθετεί το πλαίσιο ανάπτυξης της Republik, ακολουθώντας την ατραπό του συνδυασμού της με δημοκρατικά αιτήματα – ένα από τα πλέον αγωνιστικά αιτήματα του 19ου αιώνα. Οι αναλύσεις αυτές, εστιάζοντας στα δρώμενα και στις δύο όχθες του Ρήνου, μπορούν σαφώς να θεωρηθούν (αναδρομικά, εννοείται) ως προπλάσματα για την όχι μόνο αισθητικά πλαισιωμένη και σαφώς πιο διάσημη ανάλυση της 18ης Μπριμέρ του Λουδοβίκου Βοναπάρτη. Θα μπορούσε να υποστηριχτεί: είναι ακριβώς η διαφορά μεταξύ της ανάλυσης της στιγμή της δράσης και του συμβάντος αφενός και της αποτίμησης του επιγενόμενου αφετέρου. Τα περιεχόμενα των αναφερθέντων τόμων παρέχουν πλούσιες λαβές για παρόμοιους αναστοχασμούς του πολιτικού λόγου.

Η εφημερίδα επρόκειτο να κυκλοφορήσει μέχρι την 26.9.1848, οπότε και διέκοψε την κυκλοφορία για δύο εβδομάδες εξαιτίας της κήρυξης κατάστασης πολιορκίας στην Κολωνία. Στο τελευταίο φύλλο πριν την (προσωρινή) διακοπή (27.9.1848), ο Marx θα ανακοινώσει:

> Παραλείπουμε και σήμερα την επισκόπηση. Σπεύδουμε να στείλουμε το φύλλο στο τυπογραφείο. Μαθαίνουμε από σίγουρη πηγή, πως εντός 1-2 ωρών η πόλη θα κηρυχτεί σε κατάσταση πολιορκίας, η πολιτοφυλακή θα διαλυθεί και θα αφοπλιστεί, η *Νέα Εφημερίδα του Ρήνου*, η *Νέα Εφημερίδα της Κολωνίας*, η *Εφημερίδα των Εργατών* και ο *Φύλακας του Ρήνου* θα απαγορευτούν, θα διοριστούν στρατοδικεία και θα αναιρεθούν όλα τα δικαιώματα που αποκτήθηκαν τον Μάρτιο. Λέγεται πως η πολιτοφυλακή δεν έχει σκοπό να αφοπλιστεί (MEGA I/7, σ. 748).

Από τον Ιούνιο μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1848 κυκλοφόρησαν 113 φύλλα, με 63 τακτικά και έκτακτα ένθετα, συνολικά περίπου 600 σελίδες μεγάλου σχήματος (33 × 48 εκ.). Εξήντα πρωτοσέλιδα άρθρα από αυτή την περίοδο προέρχονται από τον Marx ή τον Engels. Δεδομένου ότι ο Marx αναλαμβάνει τον οργανωτικό φόρτο του νέου οργάνου, συντάσσει ο Engels τα περισσότερα πρωτοσέλιδα άρθρα. Η εφημερίδα χρησιμοποιούσε την τοποθεσία που όριζε ο τίτλος της ως αφετηρία, περιέχοντας ανταποκρίσεις από τον υπόλοιπο γερμανικό χώρο, το Βέλγιο, την Ιταλία, τη Γαλλία, την Αγγλία, τη Σουηδία, την Ισπανία, την Ουγγαρία, την Πολωνία και την Αμερική. Το κέντρο βάρους του φύλλου ήταν ο σχολιασμός και η ανάλυση των πολιτικών διεργασιών, κυρίως στην ηπειρωτική Ευρώπη. Βασικός αντίπαλος, με τον γενικό χαρακτηρισμό «η αντίδραση», είναι οι φορείς των ηγεμονικών-φεουδαρχικών συμφερόντων, η θέση των οποίων τίθεται υπό αμφισβήτηση από τις επαναστατικές διαδικασίες. Η εφημερίδα διέθετε εκτεταμένο δίκτυο ανταποκριτών, ορισμένοι εκ των οποίων θα διασταυρώνονταν αργότερα με τους Marx και Engels, ενώ άλλοι – καθώς τα άρθρα ήταν είτε ανυπόγραφα είτε υπογεγραμμένα με

σύμβολα ή αρχικά στοιχεία, επρόκειτο να παραμείνουν ανώνυμοι μέχρι σήμερα.[7]

Η αρχισυνταξία ήταν συγκεντρωμένη στα χέρια του Marx, ο οποίος έπρεπε παράλληλα να σπεύδει προς αναζήτηση χρηματοδοτών για την εφημερίδα. Χρόνια αργότερα, σε μια επιστολή της 15.9.1860 στον Ferdinand Lassalle θα αναπολούσε ως εξής τις ημέρες εκείνες, με αφορμή κάποιες ερωτήσεις του Lassalle για τον Heinrich Bürgers:

> Ήταν βεβαίως ονομαστικά συντάκτης της NEP, αλλά δεν έγραψε ποτέ σ' αυτήν, εκτός από ένα άρθρο, από το οποίο εγώ διέγραψα το μισό και άλλαξα το υπόλοιπο.[8] Θύμωσε τόσο πολύ γι' αυτό (ήταν τις πρώτες ημέρες της εφημερίδας), ώστε επικαλέστηκε το καθολικό εκλογικό δικαίωμα. Εγώ το παραδέχτηκα αυτό κατ' εξαίρεση, δηλώνοντας συγχρόνως πως στη σύνταξη μιας εφημερίδας πρέπει να κυριαρχεί δικτατορία, όχι καθολικό εκλογικό δίκαιο. Το καθολικό εκλογικό δίκαιο αποφάνθηκε γενικά ενάντιά του. Από τότε δεν έγραφε πλέον. Λέγεται άλλωστε πως η φυλακή τον έκανε πολύ μετριοπαθή. (...) (MEGA III/11, σ. 161).

Η φυλακή στην οποία αναφέρεται ο Marx αφορά την εξαετή ποινή που επιβλήθηκε στον Bürgers με την περιβόητη 'δίκη των κομμουνιστών της Κολωνίας' το 1852. Προς υπεράσπιση των παλαιών συντρόφων του ο Marx είχε συντάξει ένα από τα σημαντικότερα κείμενά του, τις *Αποκαλύψεις για τη δίκη των κομμουνιστών στην Κολωνία*.[9]

Την πρώτη αυτή περίοδο της επανάστασης, εκτός από το κείμενο των *Απαιτήσεων*, καθώς και άλλων κειμένων για την Ένωση των Κομμουνιστών, οι Marx και Engels θα στραφούν ιδιαίτερα κριτικά στις εργασίες και τις δράσεις της Εθνοσυνέλευσης της Φραγκφούρτης επί του Μάιν, η οποία έχει συγκληθεί την 18.5.1848, ενώ τέσσερις ημέρες αργότερα θα ξεκινήσει τις εργασίες της η Εθνοσυνέλευση στο Βερολίνο. Η κριτική στάση της εφημερίδας θα έχει ως αποτέλεσμα να αποσυρθούν τον Ιούνιο από την εφημερίδα οι αστοί μέτοχοι. Η έξοδος αυτή θα ολοκληρωθεί όταν από τα τέλη Ιουνίου η εφημερίδα θα λάβει θέση υπέρ των αγωνιζόμενων Παριζιάνων εργατών. Η εφημερίδα παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς και σχολιάζει διεξοδικά τα δρώμενα της μεταβαλλόμενης πολιτικής κατάστασης, συνηγορώντας ταυτόχρονα για την εθνική ενοποίηση της Γερμανίας διά της επαναστατικής οδού. Μέσα από διάφορα άρθρα τονίζεται εξάλλου ότι μια δημοκρατική Πολωνία αποτελεί την

---

[7] Για μια πρώτη ιστορική ανασκόπηση της εφημερίδας, βλ. Martin Hundt, «Zur Geschichte der "Neuen Rheinischen Zeitung. Politisch-ökonomische Revue"», *Marx-Engels-Jahrbuch*, τόμ. 1, 1978· οι αντίστοιχοι τόμοι των MEGA περιέχουν πληθώρα πραγματολογικών πληροφοριών και αναλύσεων.

[8] Πρόκειται για το άρθρο «Το δημοκρατικό κόμμα».

[9] Πρβλ. Karl Marx, *Κείμενα από τη δεκαετία του 1850. Μια ανθολογία*. Μετ. Θ. Γκιούρας, ΚΨΜ, Αθήνα 2018, σ. 427 κ.ε.

προϋπόθεση για μια δημοκρατική Γερμανία, και, επίσης, εκφράζεται συμπαράσταση στην εξέγερση της Πράγας. Η εξέγερση αυτή ωστόσο, θα καταπνιγεί από τα στρατεύματα του στρατηγού Windischgrätz στα μέσα του Ιουνίου, ενώ την 20.6.1848 θα παραιτηθεί η κυβέρνηση Camphausen, και θα την διαδεχτεί η κυβέρνηση Auerswald-Hansemann.[10] Όλο το καλοκαίρι του 1848 η επανάσταση θα αναδείξει αμφίρροπες τάσεις, τόσο στο Βερολίνο όσο και στη Φραγκφούρτη και στη Βιέννη, ενώ παράλληλα διεξάγεται πόλεμος μεταξύ της Πρωσίας και της Δανίας για τον καθορισμό της επικράτειας του Σλέσβιγκ και του Χόλσταϊν. Η διασταύρωση της δυναμικής της εθνικής ενοποίησης με την απαίτηση κοινωνικών και πολιτικών αιτημάτων θα χαρακτηρίσει την συνολική επανάσταση, όπως και θα συμβάλλει σημαντικά στην πορεία της. Σε συνδυασμό εξάλλου με τη στάση της Εθνοσυνέλευσης της Φραγκφούρτης απέναντι στον πρωσο-δανικό πόλεμο θα ξεσπάσουν τον Σεπτέμβριο του 1848 οδομαχίες στην ίδια πόλη. Οι οδομαχίες αυτές θα συνοδευτούν από μια δεύτερη εξέγερση στην περιοχή της Βάδης (εξού και η κήρυξη κατάστασης πολιορκίας στην Κολωνία). Την 21.9.1848 θα παραιτηθεί η κυβέρνηση Auerswald-Hansemann, έχοντας αποτύχει να επιβάλλει μια έρευνα για τα έκτροπα του στρατού στην πόλη Σβάιντνιτς. Θα την διαδεχτεί η κυβέρνηση του φιλελεύθερου στρατηγού Pfuel, η οποία θα διαρκέσει μέχρι την 7.11.1848.

Ο Marx αναλύει διεξοδικά την πορεία των κυβερνητικών αλλαγών, έχοντας διαρκώς υπόψη του τόσο τους ταξικούς συσχετισμούς που μεταβάλλονται μαζί με την πορεία της επανάστασης, όσο και τις στάσεις των καθεαυτό πολιτικών φορέων. Την 13.9.1848, λίγες μέρες πριν την παραίτηση της κυβέρνησης Camphausen, θα διατυπώσει τα εξής στο άρθρο με τον χαρακτηριστικό τίτλο *Η κρίση*:

> Κάθε προσωρινή κρατική κατάσταση μετά από μια επανάσταση απαιτεί μια δικτατορία, και μάλιστα μια δραστική δικτατορία. Εξαρχής επικρίναμε τον Camphausen, ότι δεν εμφανίστηκε δικτατορικά, ότι δεν συνέτριψε και δεν απομάκρυνε μεμιάς τα κατάλοιπα των παλαιών θεσμών. Ενώ λοιπόν ο κύριος Camphausen ήταν βυθισμένος σε συνταγματικές ονειροπολήσεις, το ηττημένο κόμμα ενίσχυε τις θέσεις στη γραφειοκρατία και στο στρατό, μάλιστα, σε ορισμένα σημεία τόλμησε να εμπλακεί σε ανοικτό αγώνα. Συγκλήθηκε η Συνέλευση για να συμφωνήσει για το Σύνταγμα. Εμφανίστηκε ως ισότιμη απέναντι στο στέμμα. Δύο ισότιμες δυνάμεις σε μια προσωρινή κατάσταση! Ιδιαίτερα η διαίρεση των εξουσιών, με την οποία ο κύριος

[10] Για μια ιστορική ανασυγκρότηση βλ. Walter Schmidt, «Die „Neue Rheinische Zeitung" und die preußische verfassunggebende Versammlung. Vom Erscheinen der Zeitung bis zum Sturz des Ministeriums Camphausen und zur Bildung des Ministeriums Auerswald/Hansemann». *Jahrbuch für Forschungen zur Geschichte der Arbeiterbewegung*, τχ. II, 2005.

> Camphausen επιδίωξε «να σώσει την ελευθερία», ακριβώς αυτή η διαίρεση των εξουσιών επρόκειτο να οδηγήσει σε συγκρούσεις μέσα σε μια προσωρινή κατάσταση. Πίσω από το στέμμα κρυβόταν η αντεπαναστατική καμαρίλα των ευγενών, του στρατού, της γραφειοκρατίας. Πίσω από την πλειοψηφία της Συνέλευσης βρισκόταν η αστική τάξη. Η κυβέρνηση προσπάθησε να μεσολαβήσει. Πολύ αδύναμη για να καταφέρει να εκπροσωπήσει τα συμφέροντα της αστικής τάξης και να τσακίσει με ένα χτύπημα τη δύναμη των ευγενών, της γραφειοκρατίας και των αρχηγών του στρατού, πολύ αδέξια για να μην θίξει παντού την αστική τάξη με τα δημοσιονομικά μέτρα της, δεν κατέληξε πουθενά, παρά μόνο στο να εκτεθεί σε όλα τα μέρη και στο να προκαλέσει τη σύγκρουση, την οποία ακριβώς ήθελε να αποφύγει. (MEGA I/7, σ. 698)

Πέρα από το γεγονός ότι εδώ υπάρχει μια ρητή πλαισίωση του περιβόητου όρου της δικτατορίας, καταμεσής σε μια ρευστή κατάσταση επαναστατικής ανασυγκρότησης της κεντρικής εξουσίας, ενδιαφέρουσα είναι επίσης η κριτική στην αντίληψη της διαίρεσης των εξουσιών ως εγγύησης για περιορισμό και ανάσχεση της όποιας αυταρχικής τροπής. Η αρθρογραφία κινείται ακριβώς στο όριο της δυνατότητας συγκρότησης ενός νέου νομιμοποιητικού πλαισίου – ή της ανασυγκρότησης του παλαιού, με την μορφή πλέον της αντεπανάστασης. Ο τελευταίος αυτός όρος θα αποτελέσει αντικείμενο ανάλυσης από τον Marx ήδη στα τέλη του 1848.

Δύο εβδομάδες μετά το κλείσιμο της εφημερίδας, ο Marx μπορούσε να ανακοινώσει τα εξής, με το φύλλο 114, την 12.10.1848, στο αναγνωστικό κοινό:

> Εξαιτίας της υποστήριξης που εκδηλώθηκε κυρίως στην Κολωνία για τη διατήρηση της *Νέας Εφημερίδας του Ρήνου*, έγινε εφικτό να ξεπεραστούν οι *οικονομικές* δυσκολίες που προκλήθηκαν από την κατάσταση πολιορκίας, και να ξαναρχίσει η κυκλοφορία της. Η συντακτική επιτροπή παραμένει η ίδια. Νέο μέλος αποτελεί ο Ferdinand Freiligrath.
>
> Karl Marx
> Αρχισυντάκτης, *Νέα Εφημερίδα του Ρήνου* (MEGA I/8, σ. 3).

Ο τόμος I/8 των MEGA καλύπτει την περίοδο από την 12η Οκτωβρίου 1848 μέχρι τη σύγκληση του πρωσικού Κοινοβουλίου στα τέλη του Φεβρουαρίου 1849. Την περίοδο αυτήν εκδηλώνεται η ανάπτυξη των αντεπαναστατικών δυνάμεων, η οποία σηματοδοτείται με την παραίτηση της κυβέρνησης Pfuel και το σχηματισμό της συντηρητικής πρωσικής κυβέρνησης Brandenburg-Manteuffel την 8.11.1848 στο Βερολίνο. Η κυβέρνηση αυτή θα διαρκέσει μέχρι την 6.11.1850, σφραγίζοντας με τη δράση και τις αποφάσεις της την

πορεία της επανάστασης.[11] Η πρωσική Εθνοσυνέλευση θα φύγει από το Βερολίνο και θα διαλυθεί την 5.12.1848, ενώ παράλληλα ο βασιλιάς της Πρωσίας Φρειδερίκος Γουλιέλμος Δ΄ επέβαλλε ένα Σύνταγμα ενάντια στις δημοκρατικές δυνάμεις. Το έτος θα κλείσει με τη διακήρυξη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων από την Εθνοσυνέλευση της Φραγκφούρτης την 21.12.1848 – μια γνήσια επαναστατική κατάσταση, όπου στον ίδιο κοινωνικό σχηματισμό (μέσα και παρά τον κρατιδιακό κατακερματισμό) θεσπίζονται δύο, αλληλοαποκλειόμενες θεμελιώδεις πολιτειακές διατάξεις, όπως έχει επισημάνει και ο Marx.

Την ίδια αυτή περίοδο, και προχωρώντας στο επόμενο έτος, η εφημερίδα και οι συντάκτες της θα αντιμετωπίσουν διώξεις από τις αντίστοιχες δικαστικές αρχές, κατά πρώτον με αφορμή ορισμένες διατυπώσεις του Marx για τον εισαγγελέα Zweiffel. Την 14.11.1848, στο φύλλο 142, οι αναγνώστες της NEP μαθαίνουν πως ο αρχισυντάκτης της εφημερίδας έχει λάβει μια κλήτευση για προανάκριση, αναφορικά με την εξύβριση του εισαγγελέα. Στη δίκη που θα ακολουθήσει, την 7.2.1849, ο Marx θα αναλάβει να εκφωνήσει στους ενόρκους την αγόρευση της υπεράσπισής του, ανατρέχοντας σε διεξοδικές αναλύσεις των αντίστοιχων παραγράφων του Ποινικού Κώδικα, ο οποίος δεν είναι άλλος από τον ναπολεόντειο Code Pénal που συνεχίζει να ισχύει στη Ρηνανία. Αξίζει να σημειωθεί εδώ κάτι που δεν λαμβάνεται συχνά υπόψη από τις αναλύσεις για τη σχέση του Marx με το δίκαιο, ότι πόρρω απέχοντας να το εξορίζει σε κάποιο εποικοδόμημα, ο Marx (συν τοις άλλοις, ως απόφοιτος της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Βερολίνου) αποδεικνύεται ως δεινός νομικός αναλυτής, όχι μόνο επειδή η εκδίκαση αφορά αυτόν τον ίδιο, αλλά πολύ περισσότερο καθώς ο Ποινικός Κώδικας με τον οποίο δικάζεται αποτελεί τέκνο της επανάστασης. Ενώ όμως ο rédacteur en chef έχει κλητευθεί για προανάκριση, η εφημερίδα δεν θα παραλείψει να ενημερώσει, με έκτακτο φύλλο τους αναγνώστες της την 17.11.1848 ότι με δεδομένη την εκδίωξη της Εθνοσυνέλευσης από το Βερολίνο, εκπίπτει η υποχρέωση των πολιτών να καταβάλλουν φόρους στην βασιλική διοίκηση:

> Όχι πλέον φόροι!!!
>
> Όλες οι εφημερίδες του Βερολίνου, με εξαίρεση τις *Πρωσικές Κρατικές Ανακοινώσεις*, την *Εφημερίδα του Voß* και τη *Νέα Πρωσική Εφημερίδα*, δεν κυκλοφόρησαν.
>
> Η αφοπλισμός της Εθνοφρουράς ολοκληρώθηκε στη Συνοικία των Μυστικοσυμβούλων, αλλά μόνο εκεί. Πρόκειται για το ίδιο τάγμα που

[11] Ο François Melis έχει περιγράψει την καθημερινότητα της εφημερίδας την αντίστοιχη περίοδο, ανασυγκροτώντας τα συμβάντα της 14.11.1848· βλ. του ιδίου «Neue Rheinische Zeitung. Organ der Demokratie. Ein Redaktionsalltag – oder mehr? Köln, 14. November 1848». *Arbeit-Bewegung-Geschichte*, έτος 1, 2002.

> στις 21 Οκτωβρίου δολοφόνησε τους μηχανουργούς. Ο αφοπλισμός του αποτελεί κέρδος για τον λαϊκό αγώνα.
> Η Εθνοσυνέλευση εκδιώχθηκε και πάλι με τη χρήση ένοπλης δύναμης από το Δημαρχείο της Κολωνίας. Έσπευσε ακολούθως στο ξενοδοχείο Mylius, όπου τελικά ενέκρινε ομόφωνα, με 226 *ψήφους*, την παρακάτω απόφαση για την *άρνηση καταβολής φόρων*.
> «*Η κυβέρνηση Brandenburg δεν έχει το δικαίωμα να διαθέτει κρατικά χρήματα και να επιβάλλει φόρους, όσο η Εθνοσυνέλευση δεν μπορεί να συνεχίσει ελεύθερα τις συνεδριάσεις της στο Βερολίνο*.
> *Η απόφαση αυτή τίθεται σε ισχύ από την 17η Νοεμβρίου*.
> *Εθνοσυνέλευση, 15 Νοεμβρίου*»
> *Συνεπώς, από σήμερα οι φόροι αναιρούνται!!! Η καταβολή φόρων είναι εσχάτη προδοσία, η άρνηση καταβολής φόρων το πρώτο καθήκον του πολίτη!* (MEGA I/8, σ. 102).

Το κάλεσμα αυτό επρόκειτο να αποτελέσει την αφορμή για τη νέα κλήτευση του Marx σε δίκη, μαζί με τα μέλη της Περιφερειακής Ρηνανικής Επιτροπής των Δημοκρατών Karl Schapper και Karl Schneider, με την κατηγορία της υποκίνησης σε στάση, λόγω της προτροπής για μη καταβολή φόρων.

Στο σπονδυλωτό άρθρο *Η αστική τάξη και η αντεπανάσταση*, που δημοσιεύεται τον Δεκέμβριο του 1848 θα αναδείξει την εσωτερική δυναμική της επανάστασης, εστιάζοντας στα αδιέξοδα της ηγεμονικής δημόσιας οικονομίας ενώπιον των νεωτερικών παραγωγικών σχέσεων (μια προσέγγιση που δεν έχει προσεχτεί αρκούντως στη γραμματολογία):

> Το πρωσικό κράτος βρισκόταν σε οικονομική δυσχέρεια. Είχε εξαντλήσει την πιστοληπτική ικανότητά του. Αυτό ήταν το μυστικό της σύγκλησης του Ενωμένου Περιφερειακού Κοινοβουλίου. Βέβαια, η κυβέρνηση μαχόταν ενάντια στο πεπρωμένο της και διέλυσε χωρίς έλεος το «Ενωμένο [Κοινοβούλιο]», αλλά η χρηματική ανάγκη και η έλλειψη πίστωσης θα την είχαν σπρώξει σταδιακά με αλάνθαστο τρόπο στα χέρια της αστικής τάξης. Όπως οι φεουδάρχες βαρόνοι, έτσι και οι ελέω Θεού βασιλιάδες αντάλλασσαν παλαιόθεν τα προνόμιά τους έναντι ρευστού χρήματος. Η πρώτη πράξη αυτού του κοσμοϊστορικού παζαρέματος σε όλα τα χριστιανο-γερμανικά κράτη ήταν η χειραφέτηση των δουλοπάροικων, και η δεύτερη πράξη η συνταγματική μοναρχία. «L'argent n'a pas de maître», οι maîtres όμως παύουν να είναι maîtres από τη στιγμή που είναι démonétisés. (10.12.1848· MEGA I/8, σ. 197)[12]

Στο ίδιο πλαίσιο (και στο ίδιο άρθρο) θα αναλυθεί εξάλλου, με τρόπο που θα αφήσει βαθιά ίχνη στην κατοπινή γραμματολογία, η στάση της αστικής τάξης

[12] Πρβλ. Karl Marx, *Κείμενα από τη δεκαετία του 1840. Μια ανθολογία*. Μετ. Θ. Γκιούρας, ΚΨΜ, Αθήνα 2014, σ. 515-516.

απέναντι στην επαναστατική δυναμική, την οποία θα αποστραφεί προς υπεράσπιση των δικών της συμφερόντων:

> Η πίστωση βασίζεται στη βεβαιότητα ότι συνεχίζεται με τον συνήθη τρόπο η εκμετάλλευση της μισθωτής εργασίας από το κεφάλαιο, του προλεταριάτου από την αστική τάξη, των μικροαστών από τους μεγαλοαστούς. Κάθε πολιτική κίνηση του προλεταριάτου, όποιας φύσης και αν είναι, εκτός και αν έχει υποκινηθεί άμεσα από την αστική τάξη, διαταράσσει την εμπιστοσύνη, την πίστωση. «Αποκατάσταση της κλονισμένης εμπιστοσύνης!» σήμαινε λοιπόν από το στόμα του Hansemann:
> *Καταπίεση κάθε πολιτικής κινητοποίησης στο προλεταριάτο* και σε όλα τα στρώματα της κοινωνίας, τα συμφέροντα των οποίων δεν συμπίπτουν άμεσα με το συμφέρον της τάξης που πιστεύει ότι βρίσκεται στο κρατικό πηδάλιο. (31.12.1848· MEGA I/8, σ. 208)[13]

Την περίοδο αυτήν ο Marx συνεχίζει το έργο του συντονισμού της εφημερίδας, βοηθούμενος ενίοτε από τον Georg Weerth, ενώ ο Engels στέλνει ανταποκρίσεις από τις αρχές Νοεμβρίου 1848 μέχρι τα μέσα Ιανουαρίου 1849 από τη Βέρνη της Ελβετίας. Σε ένα από τα πιο γραφικά στοιχεία της βιογραφίας του, ο Engels είχε φύγει τον Σεπτέμβριο του 1848 από τις Βρυξέλες στο Παρίσι, για να αποφύγει μια ενδεχόμενη σύλληψη, και τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, για τον ίδιο λόγο, ξεκίνησε πεζός από το Παρίσι για την Ελβετία («Δεν είχα πολλά χρήματα, συνεπώς θα πήγαινα πεζός»). Στον τόμο I/8 περιλαμβάνεται το χειρόγραφό του με τίτλο Από το *Παρίσι στη Βέρνη*, όπου περιγράφει την πορεία του στην γαλλική ύπαιθρο, τις διανυκτερεύσεις σε αγροικίες, και την απόλαυση των κατά τόπους ειδών κρασιού. Ο εκθειασμός της Γαλλίας, από τις φυσικές ομορφιές της, μέχρι τα αγροτικά προϊόντα της και τις πολιτικές παραδόσεις της, αλλά και η καταδίκη της στάσης των αγροτών για την από πλευράς τους υποστήριξη του Λουδοβίκου Βοναπάρτη, χαρακτηρίζουν γλαφυρά τη στάση του νεαρού Engels την αντίστοιχη εποχή. Το κείμενο αυτό, άγνωστο στο ελληνικό κοινό, περιλαμβάνεται εδώ πλήρες στο Παράρτημα.

Την εν λόγω περίοδο οι Marx και Engels θα δημοσιεύσουν 52 πρωτοσέλιδα άρθρα, επτά σειρές άρθρων, καθώς και πολλές άλλες ειδήσεις και σχόλια. Η δραστηριότητα αυτή θα αποτελέσει εξάλλου την αιτία για τη νέα (δεύτερη) δίκη στην Κολωνία, με την κατηγορία της υποκίνησης σε στάση. Ο Marx θα αναλάβει ξανά ο ίδιος την υπεράσπισή του, και θα εκφωνήσει προς τούτο μια ομιλία προς τους ενόρκους, με την οποία σκιαγραφεί τη δυναμική της επανάστασης επίσης στο πεδίο του δικαίου – ένα ντοκουμέντο, το οποίο θα έπρεπε να λαμβάνεται περισσότερο υπόψη από τη γραμματολογία.[14]

[13] Ό.π., σ. 256.
[14] Βλ. *Ανθολογία 1840*, σ. 537 κ.ε.

Ο τόμος I/9 περιλαμβάνει τα κείμενα από τα τέλη Φεβρουαρίου 1849 μέχρι το κλείσιμο της εφημερίδας από την κυβέρνηση τον Μάιο του ίδιου έτους. Περιλαμβάνονται 187 κείμενα, άρθρα, δηλώσεις και σχέδια των Marx και Engels, μεταξύ των οποίων 52 κείμενα που δημοσιεύονται για πρώτη φορά σε μια έκδοση έργων τους· ο τόμος προσφέρει συνεπώς μια σημαντικά διευρυμένη κειμενική βάση σε σύγκριση με προηγούμενες εκδόσεις.

Οι δημοσιεύσεις παρακολουθούν στενά τα δρώμενα της επανάστασης, τόσο εντός του γερμανικού χώρου όσο και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Την 2.3.1849 η Εθνοσυνέλευση της Φραγκφούρτης αποφασίζει για το δημοκρατικό εκλογικό δικαίωμα, και στα τέλη του ίδιου μήνα θα εγκρίνει ένα Σύνταγμα για την συνολική επικράτεια (Reichsverfassung) – παράλληλα, έχει διαλυθεί το αυστριακό Ράιχσταγκ και έχει επιβληθεί άνωθεν ένα Σύνταγμα. Σε μια από τις πλέον επώδυνες τροπές της επανάστασης, η Εθνοσυνέλευση θα εκλέξει τον βασιλιά της Πρωσίας Φρειδερίκο Γουλιέλμο Δ΄ ως αυτοκράτορα της Γερμανίας, προσφέροντάς του ακολούθως – μέσω μιας αντιπροσωπείας που θα σταλεί στο Βερολίνο – το αντίστοιχο στέμμα. Την 3.4.1849 ο Φρειδερίκος Γουλιέλμος θα αρνηθεί το αυτοκρατορικό αξίωμα και στέμμα. Η απόπειρα της εθνικής ενοποίησης – βασικός στόχος της επανάστασης – θα καταλήξει έτσι σε αδιέξοδο· δύο ημέρες μετά την άρνηση του Πρώσου βασιλιά, θα ανακληθούν οι Αυστριακοί βουλευτές από την Εθνοσυνέλευση της Φραγκφούρτης (δεδομένου ότι έχει επιλεγεί η λύση της 'μικρής' Γερμανίας, δηλ. της ένωσης των γερμανικών χωρών πλην Αυστρίας). Με την ανάδειξη αυτών των αντιθέσεων, και με την αποδοχή του Συντάγματος της Εθνοσυνέλευσης από 28 κρατίδια, θα ενταθεί η αντιπαράθεση μεταξύ των διαφορετικών φορέων της επανάστασης – μια διαδικασία την οποία η NEP παρακολουθεί και σχολιάζει συστηματικά. Την 4.5.1849 η Εθνοσυνέλευση θα αποφασίσει την εφαρμογή του Συντάγματος, ξεκινώντας την λεγόμενη Εκστρατεία για το Σύνταγμα του Ράιχ (Reichsverfassungskampagne)· αναπτύσσονται επαναστατικά στρατεύματα, κυρίως στη Νότια Γερμανία, τα οποία θα αντιμετωπίσουν τα πρωσικά (κατά κύριο λόγο) ηγεμονικά στρατεύματα. Ο Μάιος του 1849 θα αποδειχτεί ιδιαίτερα αγωνιστικός μήνας, καθώς στις αρχές του θα καταπνιγεί από τα πρωσο-σαξονικά στρατεύματα η εξέγερση στη Δρέσδη, ενώ στο Παλατινάτο θα σχηματιστεί μια επαναστατική κυβέρνηση, προοικονομώντας την τρίτη πλέον εξέγερση της Βάδης. Οι εντάσεις αυτές θα έχουν απήχηση και στην Εθνοσυνέλευση, από την οποία θα αποχωρήσουν 65 δεξιοί φιλελεύθεροι βουλευτές, ενώ το εναπομείναν σώμα (Rumpfparlament) θα συνεδριάσει στη Στουτγάρδη, καθώς η Φραγκφούρτη καταλήγει στα χέρια του πρωσικού στρατού. Η τελευταία φάση της επανάστασης θα ανοίξει με την εισβολή των πρωσικών στρατευμάτων στο Παλατινάτο και την επακόλουθη κατάπνιξη της εξέγερσης, ακολούθως τη διάλυση του Rumpfparlament, και την ήττα του επαναστατικού στρατού της Βάδης στο Βάγκχοϊζελ (21.6.1849). Την 23.7.1849 θα συνθηκολογήσει απέναντι στα πρωσικά στρατεύματα η φρουρά του φρουρίου Ράστατ, θέτοντας έτσι τέλος στις πολεμικές συγκρούσεις. Τα

τελευταία σώματα του επαναστατικού στρατού, μαζί τους ο Friedrich Engels, θα υποχωρήσουν στην Ελβετία.

Παράλληλα με τις συγκρούσεις και τις δράσεις εντός του γερμανικού χώρου, η επανάσταση έχει πυροδοτήσει μια σειρά εξεγέρσεων στην υπόλοιπη ηπειρωτική Ευρώπη, συνδυάζοντας αιτήματα οικονομικά (αγροτική ένδεια, εργατικοί μισθοί), κοινωνικά (αστικά και πολιτικά δικαιώματα) και εθνικά (αιτήματα αυτονομίας ενάντια σε ηγεμονίες, μοναρχίες, αυτοκρατορίες· προσπάθειες εθνικής ενοποίησης). Στην περιδίνηση αυτή θα περιληφθεί τόσο η Ελβετία αναφορικά με τη φύση του ομοσπονδιακού πολιτεύματός της, όσο και διάφορες τοποθεσίες της ιταλικής χερσονήσου (ενάντια στην αυστριακή κυριαρχία), όσο επίσης, με ιδιαίτερα βαρύνουσες συνέπειες, οι εθνότητες που αποτελούσαν την αυστριακή αυτοκρατορία, κατά κύριο λόγο η Ουγγαρία. Επίσης, όπως αναφέρθηκε, η Πρωσία θα εμπλακεί σε πόλεμο με τη Δανία για την ενσωμάτωση των μεθοριακών κρατιδίων Σλέσβιγκ και Χόλσταϊν.

Η δημοσιογραφική κάλυψη αυτών των γεγονότων θα απασχολήσει επίσης το 1849 τη *Νέα Εφημερίδα του Ρήνου*, με τον Marx να καλύπτει και να σχολιάζει σχεδόν αποκλειστικά τις κινήσεις εντός Γερμανίας αναφορικά με την αγωνιστική θέσπιση ενός πολιτεύματος (και την αντίκρουσή της), έως και την υπεράσπιση του Ferdinand Lassalle, ο οποίος θα συλληφθεί και θα καταδικαστεί (τον Μάιο) σε φυλάκιση, ενώ ο Engels θα σχολιάσει διεξοδικά τα πολεμικά δρώμενα στην Ουγγαρία, την Ιταλία, το Σλέσβιγκ και το Χόλσταϊν. Οι πολεμικές εξελίξεις στη βόρεια Ιταλία θα απασχολήσουν 98 άρθρα του Engels, ενώ ο ίδιος θα αφιερώσει άλλα 94 άρθρα στην ανάλυση της ουγγρικής περίπτωσης, χωρίς επίσης να παραλείψει να περιγράψει τις εμπειρίες του από την εκστρατεία για το Σύνταγμα του Ράιχ, στην οποία μετέχει ο ίδιος ως υπασπιστής του August Willich στο σώμα εθελοντών που έχει συγκροτήσει ο τελευταίος.

Ιδιαίτερα χαρακτηριστική για το ρευστό χαρακτήρα της περιόδου είναι η διεξοδική ανάλυση και αποτίμηση των εθνοτικών και εθνικών ανακατατάξεων στην Κεντρική Ευρώπη από τον Engels. Περιγράφοντας την εξέγερση των Τσέχων ενάντια στην αυστριακή κυριαρχία, στο άρθρο με τίτλο *Η εξέγερση της Πράγας* (18.6.1848), ο Engels θα σημειώσει:

> Όπως και αν καταλήξει η εξέγερση, ένας πόλεμος εξόντωσης των Γερμανών εναντίον των Τσέχων αποτελεί πλέον τη μόνη δυνατή λύση. Οι Γερμανοί πρέπει να εξιλεωθούν για τις αμαρτίες ολόκληρου του παρελθόντος τους μέσα από την επανάστασή τους. Εξιλεώθηκαν γι' αυτές στην Ιταλία. Στην Ποζανία όμως, φόρτωσαν και πάλι την κατάρα ολόκληρης της Πολωνίας. Και τώρα προστίθεται και η Βοημία.
>
> Οι Γάλλοι κατάφερναν να κερδίσουν την αναγνώριση και τη συμπάθεια των άλλων, ακόμη και εκεί όπου έφτασαν ως εχθροί. Οι Γερμανοί δεν αναγνωρίζονται πουθενά, δεν βρίσκουν συμπάθεια

> πουθενά. Ακόμη και όταν εμφανίζονται ως μεγαλόψυχοι απόστολοι της ελευθερίας, τους απορρίπτουν με πικρή ειρωνεία.
> Και έχουν δίκιο. Ένα έθνος που σε ολόκληρο το παρελθόν του έχει αφήσει να το χρησιμοποιήσουν ως εργαλείο καταπίεσης εναντίον όλων των άλλων εθνών, ένα τέτοιο έθνος πρέπει πρώτα να αποδείξει ότι είναι πραγματικά επαναστατημένο. Πρέπει να το αποδείξει με τρόπο διαφορετικό από μόνο κάποιες μισές επαναστάσεις, οι οποίες δεν έχουν άλλο αποτέλεσμα παρά να επιτρέψουν να συνεχιστεί, υπό άλλες μορφές, η παλιά αναποφασιστικότητα, η αδυναμία και η διχόνοια· επαναστάσεις, κατά τις οποίες ένας Radetzky παραμένει στο Μιλάνο, ένας Colomb και ένας Steinäcker στην Ποζανία, ένας Windisch-Gratz στην Πράγα, ένας Hüser στο Μάιντς, σαν να μην είχε συμβεί τίποτα.
> Η επαναστατημένη Γερμανία έπρεπε, ιδίως σε σχέση με τους γειτονικούς λαούς της, να αποκηρύξει ολόκληρο το παρελθόν της. Έπρεπε, παράλληλα με τη δική της ελευθερία, να διακηρύξει την ελευθερία των λαών που μέχρι τότε είχε καταπιέσει.
> Και τι *έκανε* η επαναστατημένη Γερμανία; Επικύρωσε πλήρως την παλιά καταπίεση της Ιταλίας, της Πολωνίας και τώρα και της Βοημίας από τα γερμανικά στρατεύματα. Ο Kaunitz και ο Metternich δικαιώνονται πλήρως.
> Και τώρα οι Γερμανοί απαιτούν από τους Τσέχους να τους εμπιστευτούν; (MEGA I/7, σ. 131-132)[15]

Με την φθίνουσα πορεία της επανάστασης θα περιοριστούν και οι όροι λειτουργίας της εφημερίδας, με αποτέλεσμα την 19.5.1848 το φύλλο 301 να είναι το τελευταίο της, τυπωμένο με κόκκινο μελάνι. Στην πρώτη σελίδα θα υπάρχει ένα ποίημα του Ferdinand Freiligrath, συνοδευόμενο από το εξής σημείωμα της σύνταξης (δηλ. τους Karl Marx, Ernst Dronke, Friedrich Engels, Ferdinand Freiligrath, Georg Weerth, Ferdinand Wolff, Wilhelm Wolff):

> Προς τους εργάτες της Κολωνίας
> Σας προειδοποιούμε τελικά για κάθε πραξικόπημα στην Κολωνία. Με την στρατιωτική κατάσταση της Κολωνίας θα δεχόσασταν αναπότρεπτη ήττα. Είδατε στο Έλμπερφελντ πώς η αστική τάξη έστειλε τους εργάτες στη μάχη και μετά τους πρόδωσε με τον πιο ποταπό τρόπο. Η κατάσταση πολιορκίας στην Κολωνία θα αποθάρρυνε όλη την επαρχία του Ρήνου, και η κατάσταση πολιορκίας

[15] Η στάση του Engels αναφορικά με τις εθνότητες κατά τη διάρκεια της επανάστασης έχει αναλυθεί από τον Roman Rosdolsky, «Friedrich Engels und das Problem der «geschichtslosen» Völker. (Die Nationalitätenfrage in der Revolution von 1848-1849 im Lichte der *Neuen Rheinischen Zeitung*)», *Archiv für Sozialgeschichte*, τόμ. 4, 1964. Η κριτική του Engels στον πανσλαβισμό αποτελεί συν τοις άλλοις ένα πρώτο βήμα στην μακρά και περιπετειώδη αντιπαράθεση με τον Μιχαήλ Μπακούνιν.

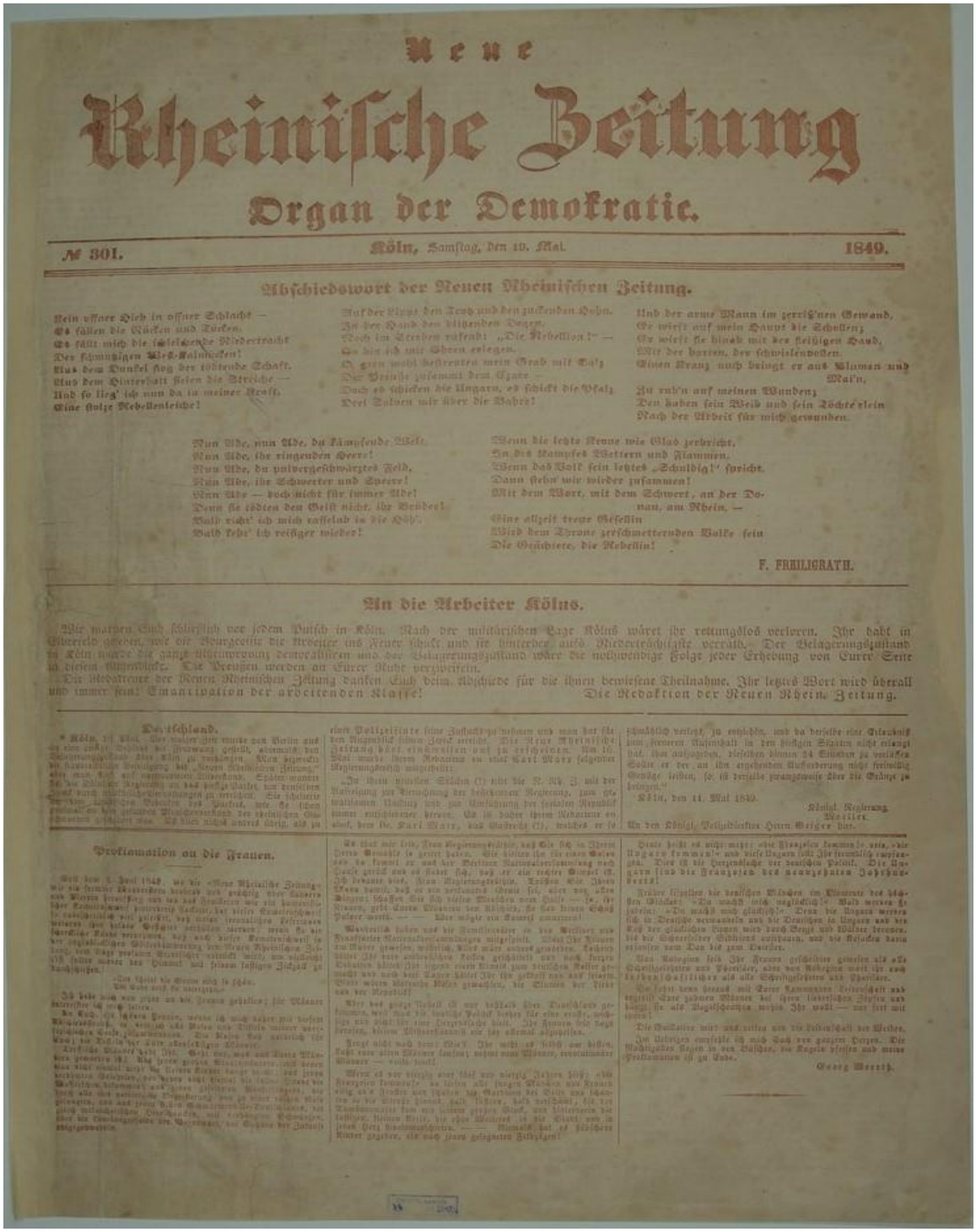
> θα ήταν το αναγκαίο επακόλουθο κάθε εξέγερσης από πλευράς σας τούτη τη στιγμή. Οι Πρώσοι θα τα χάσουν με τη νηφαλιότητά σας.
> Οι συντάκτες της Νέας Εφημερίδας του Ρήνου σας ευχαριστούν με τον αποχωρισμό τους για τη συμπαράσταση που εκδηλώσατε. Η τελευταία λέξη σας θα είναι παντού και πάντα: *Χειραφέτηση της εργατικής τάξης!*
> *Η σύνταξη της Νέας Εφημερίδας του Ρήνου*.

Όπως διαπιστώνει η έρευνα των *Απάντων*, το τελευταίο, 'κόκκινο' φύλλο συνάντησε τόσο μεγάλη ζήτηση, ώστε επανεκδόθηκε άλλες δύο φορές, ενώ η έρευνα έχει ανακαλύψει – για πρώτη φορά στο πλαίσιο των *Απάντων* – τέσσερις παραλλαγές του. Συνολικά, η παραγωγή των δύο συντακτών από τον Ιούνιο του 1848 μέχρι τον Μάιο του 1849 εκτείνεται σε περίπου 600 κείμενα διαφορετικού εύρους και σύνθεσης, κατά κύριο λόγο ωστόσο δημοσιογραφικά για την εφημερίδα.

Πλαισιωμένη με πρότυπες γραμματολογικές έρευνες από το επιτελείο των MEGA, η αρθρογραφία των Marx και Engels για την επανάσταση παρέχει πλούσιο υλικό τόσο αναφορικά με μια δυναμική θεωρία του σύγχρονου κράτους, όσο και με τις διαδικασίες εθνικής ενοποίησης (ή αποκλεισμού), στο ευρύτερο πλαίσιο ανάπτυξης και επέκτασης του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής. Δεν είναι υπερβολή να υποστηριχτεί πως όλα – ή τουλάχιστον, τα βασικά – στοιχεία της κρατικής συγκρότησης διαμορφώνονται μέσα στην υψικάμινο της επανάστασης, από τις συνταγματικές θεμελιώσεις βασικών πολιτικών αρχών μέχρι τις 'σωτήριες' δημοσιονομικές παρεμβάσεις, από τη χρήση μίας εθνότητας προς καταπολέμηση μιας άλλης μέχρι την κήρυξη της κατάστασης πολιορκίας σε συγκεκριμένους τόπους και αστικά κέντρα (μια μεθόδευση που θα αφήσει ίχνη μέχρι και τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο), και τους πειραματισμούς με την επιβολή δικτατορικού καθεστώτος. Πρόκειται για διαδικασίες που έπλασαν την πολιτική αντίληψη των δύο στοχαστών, όχι χωρίς να περάσουν οι ίδιες από μια κριτική αντίληψη. Δεκαπέντε χρόνια αργότερα, την 13.2.1863, ο Marx θα γράψει στον Engels με αφορμή τη νέα πολωνική εξέγερση:

> Τι έχεις να πεις για την πολωνική υπόθεση; Το σίγουρο είναι, ότι η era of revolution έχει ξανά fairly opened in Europe. Και η γενική κατάσταση των πραγμάτων είναι καλή. Αλλά οι βολικές delusions και ο σχεδόν παιδιάστικος ενθουσιασμός με τον οποίο προσδοκούσαμε την εποχή της επανάστασης πριν τον Φεβρουάριο του 1848, έχουν πάει κατά διαόλου. Παλιοί σύντροφοι, όπως ο Weerth κ.ά, έχουν πεθάνει, άλλοι έχουν φύγει ή έχουν καταπέσει, ενώ τουλάχιστον προς το παρόν δεν βλέπω καμία νέα γενιά. Επιπλέον, γνωρίζουμε τώρα τι ρόλο παίζει η βλακεία στις επαναστάσεις, και πώς τις εκμεταλλεύονται τα διάφορα καθάρματα. (MEGA III/12, σ. 331)

Θα μπορούσε σαφώς να υποστηριχτεί πως οι παρατηρήσεις αυτές αποτελούν τμήμα της κληρονομιάς που έχει αφήσει ο Marx στις επόμενες γενιές, παράλληλα με τις αρθρογραφικές αναλύσεις του αναφορικά με την επανάσταση.

Neue
Rheinische Zeitung
Organ der Demokratie.

№ 301. Köln, Samstag, den 19. Mai. 1849.

Abschiedswort der Neuen Rheinischen Zeitung.

Kein offner Hieb in offner Schlacht —
Es fallen die Mücken und Tücken.
Es fällt mich die meuchelnde Niedertracht
Der schmutzigen Werk-Kalmäuschen!
Aus dem Dunkel flog der tödtende Schaft.
Aus dem Hinterhalt fielen die Streiche —
Und so lieg' ich nun da in meiner Kraft,
Eine stolze Rebellenleiche!

Auf der Lüge den Tenb und den zuckenden Hohn.
An der Hand den blutenden Dolch.
Noch im Tode rufend: „Die Rebellion!" —
So hör ich mir Ohren erlogen.
O gern wohl beerbten mein Grab mit Salz
Die Preußen zusammt dem Czaren —
Doch es schicken die Ungarn, es schickt die Pfalz
Drei Salven mir über die Bahre!

Und der arme Mann im zerriß'nen Gewand,
Er wirft auf mein Haupt die Schollen;
Er weint sie hinab mit der heißigen Hand,
Mit der harten, der schwielenvollen.
Einen Kranz auch bringt er aus Blumen und Mai'n,
Zu ruh'n auf meinen Wunden;
Den haben sein Weib und sein Töchterlein
Nach der Arbeit für mich gewunden.

Nun Ade, nun Ade, du Kämpfende Welt,
Nun Ade, ihr ringenden Heere!
Nun Ade, du pulvergeschwärztes Feld,
Nun Ade, ihr Schwerter und Speere!
Nun Ade — doch nicht für immer Ade!
Denn sie tödten den Geist nicht, ihr Brüder!
Bald reck' ich mich rasselnd in die Höh',
Bald kehr' ich rüstiger wieder!

Wenn die letzte Kanone wie Glas zerbricht,
An des Kampfes Wettern und Flammen,
Wenn das Volk sein letztes „Schuldig!" spricht,
Dann stehn wir wieder zusammen!
Mit dem Wort, mit dem Schwert, an der Donau, am Rhein, —
Eine allzeit treue Gesellin
Wird dem Throne zerschmetternden Volke sein
Die Geächtete, die Rebellin!

F. FREILIGRATH.

An die Arbeiter Kölns.

Wir warnen Euch schließlich vor jedem Putsch in Köln. Nach der militärischen Lage Kölns wäret ihr rettungslos verloren. Ihr habt in Elberfeld gesehen, wie die Bourgeoisie die Kreisser ins Feuer schickt und sie hinterher aufs Niederträchtigste verrath. Der Belagerungszustand in Köln würde die ganze Bürgerwehr demoralisiren und der Belagerungszustand wäre die nothwendige Folge jeder Erhebung von Eurer Seite in diesem Augenblicke. Die Preußen werden an Eurer Ruhe verzweifeln.

Die Redakteure der Neuen Rheinischen Zeitung danken Euch beim Abschiede für die ihnen bewiesene Theilnahme. Ihr letztes Wort wird überall und immer sein: Emancipation der arbeitenden Klasse! Die Redaktion der Neuen Rhein. Zeitung.

Deutschland.

* Köln, 18 Mai. Der wahre Zweck unserer von Berlin aus so sehr gelobten Bewegung gestern, nämlich den Belagerungszustand über Köln zu verhängen, kann gegenwärtig die Bewilligung der „Neuen Rheinischen Zeitung" aber nicht, weil augenblicklich Ruhe herrscht. Später wurden sie den Bürgern vorgeworfen, sie hätten Ruhe, sie könnten ruhig und ungestört ihren Geschäften nachgehen, sie schützte die von Berlin aus gelobten Behörden des Putsch, wie sie ihnen gestattet, ihre gelobten Pflichten gegen den rechtlichen Gehorsam gegen die Gesetze zu erfüllen. Es blieb nichts anderes übrig, als zu einem Polizeitricke seine Zuflucht zu nehmen und man hat sie den Augenblick schon gierig ergriffen. Die Neue Rheinische Zeitung hat sich einschreiben und sich registriren lassen müssen. Am 16 Mai wurde ihrem Redakteur an einen Karl Marx folgender Regierungsbefehl mitgetheilt:

„In ihrem gestrigen Blatte (!) gibt die N. Rh. Z. mit der Aufforderung zur Verachtung der bestehenden Regierung, zum gewaltsamen Umsturz und zur Einführung der sozialen Republik einen entsprechenden Beweis. Es ist daher ihrem Redakteur ein Befehl, dem Dr. Karl Marx, das Blatt (!), welches er so schändlich verletzt, zu entziehen, und da derselbe eine Erlaubniß zum ferneren Aufenthalt in den hiesigen Staaten nicht erlangt hat, ihm aufzugeben, dieselben binnen 24 Stunden zu verlassen. Sollte er der an ihn ergehenden Aufforderung nicht freiwillig Genüge leisten, so ist derselbe zwangsweise über die Grenze zu bringen."

Köln, den 16. Mai 1849.

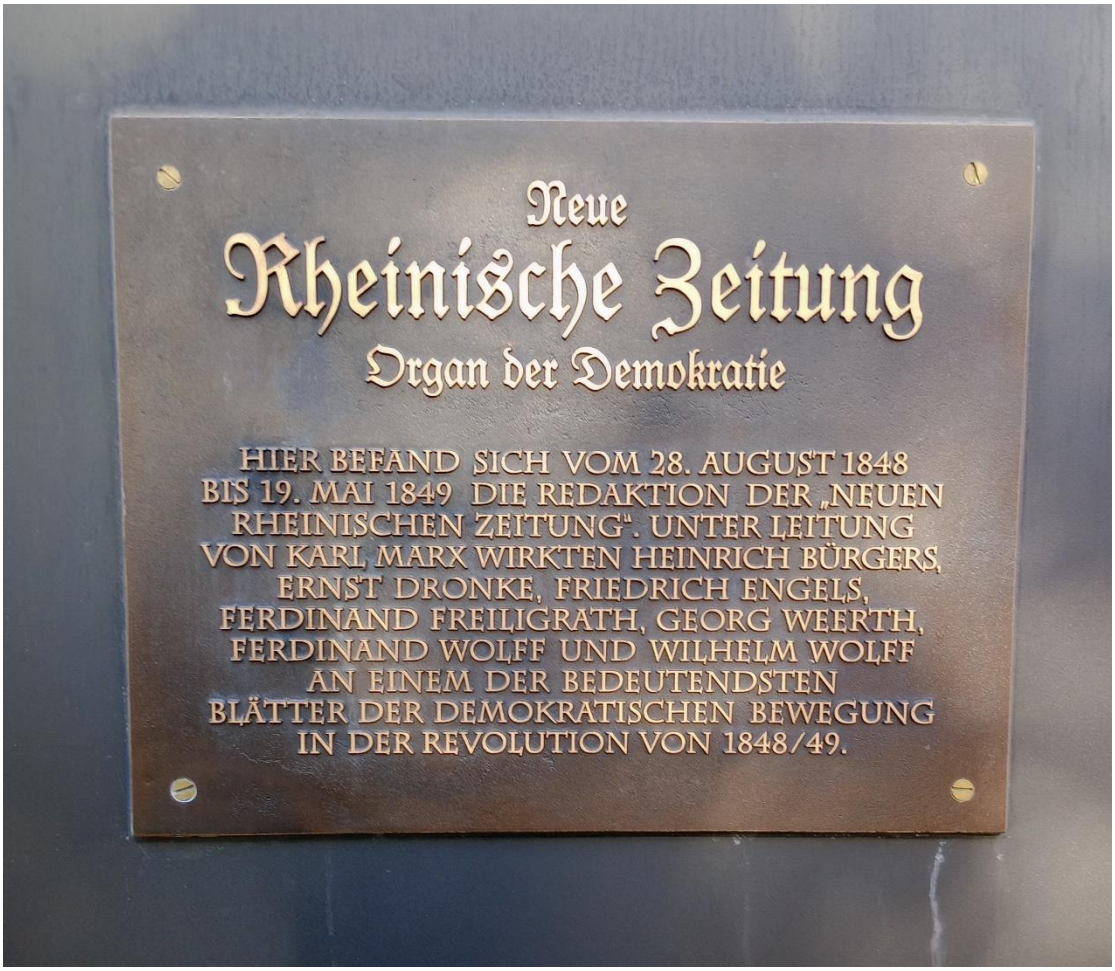
Königl. Regierung.
Moeller.

An den Königl. Polizeidirektor Herrn Geiger hier.

Proklamation an die Frauen.

Seit dem 1. Juni 1848, wo die „Neue Rheinische Zeitung" wie ein heimlicher Brandstifter durch und durch über Europa ihren Funken sprühte und wo das Feuerwerk der Contrerevolution anfing, sich in seiner ganzen Ausdehnung zu entfalten, seit dieser Zeit haben wir unsere Pflicht gethan. Wir haben unsere Pflicht gethan, wir haben unsere Ueberzeugung ausgesprochen, wir haben uns nicht einschüchtern lassen, wir haben uns nicht irre machen lassen durch die Drohungen der Ohnmacht, durch die Verläumdungen der Feigheit, durch die Verfolgungen der Tyrannei. Wir haben unsere Pflicht gethan, wie sie jeder Mann, jeder Bürger, jeder Kämpfer für die Freiheit thun muß, wenn er nicht ein Verräther sein will.

Und jetzt, wo die Reaktion siegt, wo sie ihre Opfer sucht, wo sie Rache nimmt für ihre Niederlagen, wo sie ihre Wuth an den Besiegten kühlt, wo sie Jeden, der ihr nicht in den Arm fällt, mit Füßen tritt, wo sie Jeden, der ihr nicht Beifall klatscht, mit Schmutz bewirft, wo sie Jeden, der ihr nicht Weihrauch streut, mit Dolchstichen durchbohrt, jetzt, wo die Reaktion ihre Orgien feiert, wo die Gemeinheit ihr Haupt erhebt, wo die Lüge ihre Posaune ertönen läßt, wo die Unterdrückten verstummen müssen, wo die Tyrannei ihre Ketten schwingt, wo die Verläumdung ihren Geifer ausspeit, wo die Feigheit sich verkriecht, wo die Verrätherei ihre Netze stellt, wo die Heuchelei ihre Thränen vergießt, wo die Pfaffen ihre Kanzeln besteigen, wo die Sklaven ihre Ketten küssen, wo die Knechte ihre Herren segnen, wo die Tyrannen ihre Opfer schlachten, wo die Unterdrückten ihre Unterdrücker preisen, wo die Verläumdeten ihre Verläumder ehren, wo die Verfolgten ihre Verfolger anbeten, wo die Besiegten ihre Sieger verherrlichen, wo die Rebellen ihre Henker segnen, wo die Republikaner ihre Mörder vergöttern, wo die Demokraten ihre Schlächter bejubeln, wo die Freiheit ihre Todtengräber begrüßt, wo die Revolution ihre Leichenbestatter ehrt, wo die Völker ihre Kerkermeister anbeten, wo die Menschheit ihre Peiniger segnet, wo die Civilisation ihre Barbarei preist, wo die Zukunft ihre Vergangenheit anbetet, wo die Jugend ihre Greise verehrt, wo die Liebe ihre Mörder küßt, wo die Treue ihre Verräther umarmt, wo die Ehre ihre Feinde ehrt, wo die Tugend ihre Verführer krönt, wo die Wahrheit ihre Lügner salbt, wo die Gerechtigkeit ihre Unterdrücker schützt, wo die Menschlichkeit ihre Folterer vertheidigt, wo die Sittlichkeit ihre Schänder preist, wo die Ehrlichkeit ihre Verräther

Αναμνηστική πλακέτα στο κτίριο που στέγαζε τη Νέα Εφημερίδα του Ρήνου στην Κολωνία, στη σημερινή Χόιμαρκτ 65:
«Νέα Εφημερίδα του Ρήνου. Όργανο της Δημοκρατίας. Εδώ στεγαζόταν από την 28η Αυγούστου 1848 μέχρι την 19η Μαΐου 1849 η σύνταξη της *Νέας Εφημερίδας του Ρήνου*. Υπό τη διεύθυνση του Karl Marx, εργάστηκαν οι Heinrich Bürgers Ernst Dronke, Friedrich Engels, Ferdinand Freiligrath, Georg Weerth, Ferdinand Wolff και Wilhelm Wolff σε ένα από τα σημαντικότερα φύλλα του δημοκρατικού κινήματος στην επανάσταση του 1848/49».
Πρόκειται για το μοναδικό μνημείο της Κολωνίας που αναφέρεται στον Marx.